

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІОУЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 3 (1070) Субота, 14 студзеня 1956 года Цана 40 кап.

Літаратурны год

У бліжэйшы час у творчых секцыях Саюза пісьменнікаў Беларусі пачнецца абмеркаванне вынікаў мінулага літаратурнага года.

Жанра дасягнуты мастацкі абгульнені тыповых аўт жыцця, маючы аспавядальніцкі характар стварыць цікавыя характары станаўчых герояў.

У тэатрах рэспублікі

У тэатры оперы і балету ў лютым адбудзецца прэм'ера балету Чайкоўскага «Шчаўднучык».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя М. Горькага рыхтуецца спектакль «Мяшчане».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Верны памочнік партыі

Першае слова на XIX з'ездзе камсамола Беларусі атрымаў перадачышча Яна Удзілава.

З бланкета пісьменніка

Воск калі спыні стварыцца самадзейны калектыв.

Тыту і пачына пахвалі і іншы камсамолацкі.

Маладыя спыраюцца і гэта шмат гаворыць і сэрцу і розуму.

Шмат такіх фактаў і лічбаў паказана на выставі.

Пачынаем пільней прыглядацца да вясельных жанчын.

Працэдуры і юрыдычныя моманты расказваў дэлегат.

Вялікія факты і лічбы ў тым, каб і самі дабіцца такога-ж поспеху.

Перавага пачыні і сіла сацыялістычнага саборніцтва.

У астаўчых камсамолацка, на жаль, таксама яшчэ няма.

Сей-той з камсамолацка рана пачынае «старэць».

Размова пачалася з выступлення Аляксандра Асёнава.

Свай-той з камсамолацка рана пачынае «старэць».

Слухаючы яго справядлівыя дагаворы, годзі, разам з усімі дэлегатамі шчыра парадваліся.

З хуліганіна трэба змагацца, калі мы хочам абавіцца.

Тав. Асёнаў, а ўслед за ім і ўдзельнікі сярэчка прывялі.

Вы-б успомнілі, калі Понірамі былі.

Фактаў не дзесяткі, а сотні.

Відэа да праўды і тое, што «Выдавецтва».

Звыш 90 тысяч камсамолацка дэлегатаў.

Публічна мова «Успыні» піонеры тэатра і кіно.

Дэлегат з'езду наладчык Мінскага радыёзавода Анатолий Паткуніч у перапынку разказвае дэлегатам аб прадукцыі свайго завода.

Больш дзесяткі тысяч з іх выканалі па даме і тры пільнігі за адну.

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

У тэатры імя Я. Купалы рыхтуецца прэм'ера спектакля «Кропачы над Бугам».

Сваёй часта занадта засушваюць свае лекцыі.

Другі спектакль амерыканскай трупы «Зурьмен опера»

У Маскве працягваюцца гастролі амерыканскай трупы «Зурьмен опера».

Заметкі лектара

Лекцыя і жыццё

На адным з заводаў горада Мінска ядучы была прычэпана лекцыя на тэму «Маральнае алічча савецкага моладзі».

Лектар чытаў па правэркаму і зацверджанаму тэксту.

Другая лекцыя — таксама на тэму аб выхаванні.

Трэцяя лекцыя: у адным з калгасаў Мінскай вобласці.

Пятніцы, узятыя ў дакладзе і скарэктаваныя.

Ад таго, колькі кляпаліва мы будзем выхоўваць.

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад.

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад.

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад.

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад.

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад

Удзельнікі пленума і наравы заслухалі даклад.

ПЕРШАЯ ДЗІЦЯЧАЯ ОПЕРА

«Марынка» ў Беларускай дзяржаўнай тэатры оперы і балету

Опера «Марынка» з'яўляецца першай спробай у беларускай музычнай драматургіі расказаць дзіцячым аб тэмах п'ераў у гады Айчынай вайны. У аснове твора лібрэцістам (паэтка Я. Агняцкевіч) пакладзены сапраўдны факт захавання вучнямі адной школы сцяга п'яноначка атрада на працягу фашысцкай акупацыі.

Лібрэта «Марынка» мае рад станоўчых якасцяў. У ім добрая паэтычная мова, правільна пазазаны ўзроставыя паміж мінулае і сённяшнім часам, удала напісаны сцены знаходжання Саўкі (брата Марынка) ў зняволенні, прыходу гітлераўцаў у хату Марынка і эпизод з воякамі. Больш цікава фантастычная сцена сьмерці гераіні. Але ў лібрэце недастаткова акрэслены характары герояў у дзіцячым, не пазазаны сувязі паміж антыфашысцкай барацьбой дзяцей і дарослых. Асабліва гэта адчуваецца ў сцэне ахвату ў лес партызанскага атрада. Распаўсюджаны і прагн. Ён, як і эпизод, пабудаваны хутчэй, як праграма канцэрта, а не як драматургічны раздзел твора.

Сцена са спектакля «Марынка».

Музыка «Марынка» (кампазітар Р. Пукоў) мелодычная, народная па сваіх вытоках, пакідае добрае ўражанне ў такіх эпопеях, як дзед Марынка і Саўкі ў першай карціне, арыя Саўкі ў сцэне яго зняволення, арыя Ганні, Якуба. З добрым веданнем асаблівасцей музыкі для дзяцей напісана песня аб вояках. Прыцягвае да сябе ўвагу музычаскі хор у чацвёртай карціне. Але многае і ў музычнай драматургіі яшчэ не задавальнае.

Ік і ў лібрэце, у музыцы оперы няма зрыж, выразных характарыстык герояў. Інтанцыяны склад іх музычнай мовы не рознастайны, не дыферэнцыяваны. Таму, калі не глядзець на сцэну, здаецца, што ўсе яны співаюць па адзін лад, што музыка ўсіх партый аднолькавая. Кампазітар недастаткова карыстаецца аркестрам, як срокам раскрываць інтэрнацыянальныя героі. Асабліва — у сцэнах ролі аркестра зведзена да мінімуму, аркестровыя эпизоды знікаюць і вельмі доўгія. Аркестр выкарыстаны больш для акампанемента, прычым ён бесперапынна іграе, што часам сцюжае магчымасці спеваў і прыглушае прыгожасць тэмбраў галасоў.

Найбольш удала выказаўся кампазітар аркестр у сцэне сну Марынка.

Спектакль «Марынка» маладзёжны. Акрамя двух выканаўцаў, удзельнікі — тэатральная моладзь. У гэтым сакрэт многіх удач спектакля. У ім адчуваецца палкасць, прыналежнасць маладосці. Гэтыя якасці, у сваю чаргу, больш востра раскрылі і недахопы твора, яго недастатковую сціпласць.

Малым дырыжор І. Абраміч даволі ўдзяліна працягта партытуру «Марынка», дабіўся адзначна акампанемента аркестра, стройнага гучання вакальных ансамбляў. Але дырыжор павінен быў пазазначыць аўтару оперы, што пры існуючай інструментальнай, на увертўры не будуць гучаць струнныя інструменты, што аднастайны ўступ да эпілога і ў той-жа час адсутнасць музычнага мастака паміж другой і трацяй карцінамі будзе разрываць палкасць музыкі першай дзеі. Не здолеў паказаць што яшчэ малады дырыжор кабіна неабходнага сабраўся музыкі ў карціне сну Марынка, дывертэментальна — па сваёй структуры. Гэта забавна дачытацца таксама пралога.

Малады рэжысёр-пастаноўшчык А. Маралёў атрымаў не зусім безадкорны дра-

матургічны матэрыял, а патрэбнага майстарства, каб пераадолець у сцэнічным вырашэнні многія хібы, яму не ханіла. Вось чаму такім статычным выглядае пралог у спектаклі. Няма лагічных паходзячых натуру. Ён раптам пакідае сцэну, быццам для таго, каб даць Марыне, Саўку і Юрку застацца адным у мізансцэне каля брамы. А для таго, каб плошча не была пустой, рэжысёр увесь час прымушае п'яноначку праходзіць праз яе або прабегчы без усялякай мэты. Дарэчы, і сама экспанзія натуру ў пачатку пралога вельмі невыразная, а асабліва і неспіначны пераход ад агульнага хору да танцаў.

Не выкалі-б ніякіх паправаў мізансцэны другой карціны, калі-б там не было неапраўданай мітусні п'яноначку. Тут адразу адчуваецца зменны бок паходзячых рэаў. Асабліва гэта забавіла ў сцэне пачатку прыходу фашыстаў і ў эпизодзе з раскідваннем лістовак.

Не ханіла рэжысёру паказаць мастацкай меры для паказу фашысцкага вояска ў хатэ Марынка. Ён пайшоў па шляху праўска, і дзіяніны фашыстаў не выкалікаюць у галючой паучыцца нанавісці. У гата-ля карціне, як і раней, вельмі статычна, невыразны народ. Такія-ж сцэнічна безпамяжаны паходзячы народ у сцэне ў дзеі і ў эпизодзе.

Калі-ж гаварыць аб рэжысёрскіх удачах, дык трэба адзначыць пэўна лагічна пасачаную сцэну зняволення Саўкі, а таксама карціну сну Марынка ў дзеі. Тут работу пастаноўшчыка добра дапаўняе удае афармленне, зробленае мастаком М. Білінчам. Ім-жа цікава заўвама і выканана капоўка пралога, дзе накісана сімвалічная беларуская барока на фоне валакіта чырвонага сцяга. Увогуле мастаком добра перададзены рысы беларускага пейзажу.

Роль Марынка выконвае Т. Ніжнікава. Яна-ж п'яноначка ў пралогу і эпизодзе. Арыстка добра справіла і апраўдае сваю ролю ў якасці дарослай гераіні дзіцячай оперы. Але калі Ніжнікава з'яўляецца ў выглядзе дзвухчачкі, у гэты момант на сцэне знікаюць яе тэатральныя якасці і яна пераходзіць у выглядзе п'яноначкі. І чым больш Ніжнікава — Марынка бегае, скача, мітусячы, тым больш яна нагадвае дарослую, якая дзвухчачка. У той-жа час прыналежна, Ніжнікава-п'яноначка. Трэба сказаць, што ў спектаклі яшчэ няма сапраўднай Марынка.

Роль хлапчыка Саўкі — брата — доўга ўвабалае Р. Асіпенка. У яе прыгожы голас, выразная дыякцыя, прыналежнасць. Таланвітая арыстка здала пе-

радаць нават забірае тасць хлапчукаў, манеру хані і г. д. Выдатна гучыць дзед Ніжнікавай і Асіпенка.

Роль настаўніка Саўкі добра выконвае А. Генералаў. Але да сцэнічнага дзеяння яго вобраз не мае ніякага дачынення. Амаць тое-ж самае можна сказаць і пра ролі Юрка — маладога партызана ў час вайны і афіцэра ў нашы дні. Гэты вобраз слаба апраўданы, таму выканаўца гэтай партыі застаецца толькі спявачком у тых маленкіх эпизодах, дзе ён удзельнічае. З валакітым зместам партыі малады арыстат Г. Дамітраў сапраўды ўдала. Нахадна, каб у пралогу ён быў менш скаваны.

Прынаблі вобраз дзвухчачкі Якуба стварыў арыстат М. Званіч. Гэта мужны, валакіты, чулы чалавек. Вельмі ўдала ў арыстат гучыць арыя з другой дзеі.

Да ліку удач у спектаклі трэба аднесці работу маладой арысткі Л. Галушкінай над вобразам Ганні — маці Марынка і Саўкі. У выканаўцы яма непадарскасці і цыпласці.

Пастаноўшчык не дамаг арыстату Б. Ніколаску запісці належныя сцэнічныя паходзячы ў партыі Кузьма (супраць яго). Вось чаму ў першай дзеі стварэння ўражанне, што арыстат выйшаў па сцэну толькі для таго, каб праспяваць аб лістоўках.

Гітлераўскія афіцэры — адны ў оперы адмыслены персанаж. У аднаведсці з агульнай рэжысёрскай задумай арыстат М. Сярдобаў малюе яго ў плане граўскае. Але таксама ранішні эвідзіон на нішто паказ барацьбы супраць ворагаў, бо такіх дурнаў не пажна анукаць.

У оперы «Марынка» валакіе запісці накісана хору. У спектаклі хормайстар П. Прыбляку прапрабіў значную работу над якасцю харагва выканання. Ён разам з дырыжорам дабіўся максімальна і паўнагучнасці ў маленкіх эпизодах, але дыкцыя хору яшчэ не на палескай вышыні.

Трэба адзначыць яшчэ адну забаву са-лістам-выканаўцам адносна культуры беларускай мовы. Відзіць, што гэтым пытаннем мастацкія кіраўнікі тэатра не цікавіцца, і таму мова ў спектаклі вельмі нехайная. Больш увагі трэба звярнуць і на дыкцыю некаторых выканаўцаў.

Стварэнне першай беларускай оперы для дзяцей — «Марынка» — аманалічная і радасная падзея ў нашым музычным жыцці, свядчэнне далейшых поспехаў у развіцці нацыянальнага мастацтва. Але работа над операй і спектаклем не скончылася. Яшчэ многа трэба зрабіць аўтарам і выканаўцам, каб гэты цікавы твор да-ставіў высокую мастацкага гучання.

М. ПІГУЛЕЦКІ.

ПІСЬМО У РЕДАКЦЫЮ

На тыдні сем пятніц...

У канцы 1955 года праводзіўся агляд мастацкай самадзейнасці Маладзечанскага раёна.

На агляд прыехаў і наш драматычны калектыў са спектаклем «У базавым садзе». Але з першага-ж дня пачалося нешта незвычайнае. Нас прымуслі часосці чакань. А між тым, калектыў з іншымі раёнаў прыязжалі пазней нас і выступалі раней. І вось, калі ўвечерні дзвухчачкі паказалі спектакль. Але журы не пачыла патрэбным прысутнічаць да канца спектакля. Тым не менш дырыжор Маладзечанскага абласнога Дома народнай творчасці О. Дыгайла сказаў, што спектакль рэкамэндаваны рашэннем журы на рэспубліканскі агляд. Мы не разумелі, як гэта можна, не дагледзеўшы спектакль, сказаць, што наш калектыў — лепшы з усіх, якіх выступалі на аглядзе.

На наступны дзень старшыня абласоў-прафа Т. Гарбачоў, намеснік начальніка абласнога ўпраўлення культуры Т. Міхалюта афіцыйна аб'явілі кіраўнікам нашага калектыўнага аб'екта, што спектакль вылучаюць на рэспубліканскі агляд, што прысудзе рэжысёр з Рэспубліканскага Дома народнай творчасці і дапаможа дапрацаваць пастаноўку. Прайшоў вызначаны тэрмін, а рэжысёр не было. Тым мы вырашылі даведацца ў т. Дыгайла аб прычыне затрымкі. І якое-ж было наша здзіўленне, калі высветлілася, што нас не накіроўваюць на рэспубліканскі агляд. Змест нас паехаў драматычным калектыў Пастаўскага раёнага Дома культуры, які, між іншым, у абласным аглядзе не ўдзельнічаў.

Наўрад ці можна так ставіцца да самадзейнага калектыўна.

Калектыў мастацкай самадзейнасці Мядзельскага раёнага Дома культуры (14 подпісаў).

Фестываль

сельскагаспадарчых фільмаў

У сувязі з правядзеннем Усеазаонага фестываля сельскагаспадарчых фільмаў, Мядзельскага абласнога кантора кінопракату накіраваў у раённыя вобласці валакія калектыў навукова-папулярных і сельскагаспадарчых фільмаў.

Горнікі, Быхаўскі, Валынскі раёны атрымалі кіносеансы «Наніны сельскай гаспадаркі», навукова-папулярныя і дакументальныя фільмы «Ордына Леніна соўга «Кубань», «Вырочанне і апрацоўка ільну», «Кукуруза на палях краіны», «Цярэшні Мельбу» і іншыя.

У Чырвонопольскім, Крычаўскім, Клімавіцкім, Чаускім і іншым раёнах з поспехам дамаструюцца калерывыя кіносеансы і кароткаметражныя фільмы аб валарна-гаспадарчым спосабе пасадкі гародніны і бульбы, механізацыі жылгаспадарчых фільмаў, аб скарыстанні тэхнікі ў сельскагаспадарчай вытворчасці.

Ва Усеазаонам фестывалі сельскагаспадарчых фільмаў ўключылася 240 стаміянарых і перасоўных кіноўстаноўка вобласці.

М. ВОЛКАУ.

ПА ВІДЫХ НАШЫХ ВYSTУПЛЕННЯ

«Перад пачаткам кіносеансаў»

Пад такой назвай была змешчана карэспанданж у нашай газеце 15 кастрычніка мінулага года.

Намеснік начальніка Мінскага абласнога ўпраўлення культуры І. Будзеў павядаў, што карэспанданж абмеркаваў на іль-паде дырэктарыя кіноаўтраў. Вызначаны канкрэтныя меры ў справе паліпашыня культуры работы сярод кіногледачоў перад пачаткам сеансаў.

ДА ПЫТАННЯ АБ ТЫПОВЫМ У ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВЕ

Петарычныя ранішні Комуністычнай партыі Совецкага Саюза, пакіраваўшы на заваяванне новых поспехаў у будаўніцтве камунізма, на далейшае павышэнне матэрыяльнага і культурнага ўзроўня жыцця нашага народа, ставяць перад сабой мастацтвам і літаратурай сур'ёзныя задчы.

Нагледзшы на значныя дасягненні, совецкае мастацтва і літаратура ўсё яшчэ адстаюць ад жыцця і не задавальняюць узровень духоўных патраб народа. Галоўны недахоп у развіцці літаратуры і мастацтва заключана ў тым, што ў паставяны перыяд мала створана манументальных мастацкіх твораў шырокага абгульняючага значэння, якіх адлюстроўвалі-б гераічны характар савецкай рэвалюцыі. Чытач закона наракае на тое, што ў многіх творах ён не знаходзіць паўнакроўных, хлапчючых тыповых вобразаў сучаснасці — будаўнікоў камунізма. Наша гераічная эпоха, поўная напружанняй барацьбы новага са старым, не паказваецца па ўсёй складанасці супрацьпачы, якія ў ёй ёць, не выкрываецца шчырасцю стварца, не паказваецца з мастацкай перакарнальнасцю ўсеапраможна матунасць, веліч і хараство новага — перадавога. Усё яшчэ з'яўляюцца шарыя, маламастакія творы, якія сведчаць, што аўтары іх пачытаць ў хваспе падзей, не ўзімаючы да іх, натхняючых мастацкіх абгульняючых.

Некаторыя пісьменнікі, павярхоўна ведаючы жыццё, не ўмеючы глыбока разабрацца ў яго законы, закравіваюць, закравіваюць, змяшчаюць намы прыжасці, не паказваюць праўдыва нехайнаў, не вядуць па сапраўднаму барацьбы па перажыткамі канігаліма ў сувязі з агульным. Усё яшчэ мала поўнаценных сатырычных твораў, якіх з'яўляюцца магчымым сродкам барацьбы са старым, агітым у нашым жыцці, у усім, што перахадзілае будаўніцтву камунізма.

Развіццё савецкай літаратуры і мастацтва непарушна звязана з развіццём аэтычна-соцыялістычнага рэалізма. Пошпекі савецкага мастацтва, натуральна, забавічаюць і яго эстэтычнаму тэарыю, памылкі ў распрацоўцы пытанняў аэтыкі не могуць не адбівацца па практыцы мастацтва. Аднак вывучэнне тэарэтычных праблем, валакіх для развіцця мастацтва і літаратуры, да гэтага часу яшчэ не атрыма-ла патрэбнага размаху і неабходна глыбіні.

Многія істотныя тэарэтычныя праблемы распрацоўваюцца ў нас не сістэматычна і павярхоўна; намагаюцца філасофаў, літаратуразнаўцаў і мастацтвазнаўцаў не карыстаюцца. У сувязі з гэтым народна ўзнікае блытаніна ў вырашэнні актуальных тэарэтычных пытанняў. Прыкладам драгнага становішча ў галіне аэтыкі з'яўляецца распрацоўка пытання аб тыповым.

Праблема тыповага — адна з цэнтральных у марксісцка-ленінскай аэтыцы. Яна непарушна звязана з іншымі праблемамі мастацкай творчасці, правільнае яе вырашэнне мае валакірае тэарэтычнае і практычнае значэнне для паспяховага развіцця мастацтва соцыялістычнага рэалізма. Глыбокае разуменне праблемы тыповага ў літаратуры і мастацтве вельмі неабходна ў барацьбе за павышэнне іжытна і мастацкага ўзроўня літаратуры і мастацтва, у барацьбе супраць адставання іх ад жыцця, супраць з'яўлення шарыя, маламастакіх твораў або твораў, якія скажваюць нашу рэалінасць.

Тыпізацыя ў рэалістычным мастацтве з'яўляецца важнейшай умовай мастацка-іжытна. Імяна пры дапамозе тыпізацыі ажыццяўляецца мастацтва, гэта значыць вобразнае, адлюстраванне рэалінасці.

З тыпізацыяй непарушна звязана праўдывае адлюстраванне жыцця ў рэалістычным мастацтве. Гэтак палажэнне абгульня ў класічнай, шырока вядомай фармулёўцы Энгельса: «... Рэалізм мае на маце, акрамя праўдывасці дэталей, праўдывасць у паказе тыповых характараў у тыповых абстаўнках» (М. Маркс, Ф. Энгельс, Выбраныя пісьмы, Дзяржаўны выдат, 1947, стар. 405). Праў сістэму тыповых вобразаў, якія ствараюцца ў творы, праз сутыкненні тыповых характараў, якіх дзейнічаюць у тыповых абстаўнках, мастак раскрывае законамернасці развіцця рэалінасці ва ўсёй яе канкрэтнай і шматграннасці.

Рэалістычная аэтыка высювала нама-ла рэальных тыповых тыпізацыяў, як адкрыта ідэалістычных, так і такіх, якія маскіруюцца пад матэрыялізм. Гэтыя тэарыі знайшлі сваё выдзясненне ў раздэ мастацкіх напрамкаў, пачынаючы з рэакцыянага рэалізму і канчаючы натуралізмам і іншымі з'явамі аяналеву. Марксісцка-ленінска аэтыка фармавалася ў перыядычнай барацьбе з буржуазнымі тэарыямі мастацтва. У гэтай барацьбе яна

абатрылася на лепшыя, прагрэсіўныя традыцыі аэтычнай думкі мінулага, абгульняючы вышэй савецкага рэалістычнага мастацтва. З пазіцыі дыялектычнага матэрыялізма яна змагла даць навуковае разуменне праблемы тыповага як асноўнай умовы рэалістычнага адлюстравання жыцця.

Для мастацтва соцыялістычнага рэалізма, якое аб'ектыўна паказвае праўду жыцця ў яго развоўчальных раздзіц, глыбокае навуковае вырашэнне праблемы тыпізацыі мае асабліва валакіе значэнне. Не эмпірычнае апісанне фактаў і з'яў жыцця, а збор найбольш істотнага, тэарыі, што выяўляе тэндэнцыю развіцця з усімі яго супрацьпачы, вось што дазваляе мастаку паказаць сапраўдную праўду жыцця. Ад гэтай тыпізацыі залежыць не толькі правільнасць, але і выхавальная грамадска-аэтычная роля літаратуры і мастацтва, іх здольнасць выкалікаць гарачыя пачуцці любові, нянавісці, пагарды, будзіць жаданне перамагчы злыямыя гераі, дзейнічаць наволе іх прыкладу. Паказ істотных бакоў жыцця не ў выдзясненых схэмаў, а ў яркіх канкрэтна-аэтуальных вобразах, якіх аэтычна ўражваюць і таму ўдзельнічаюць не толькі на разум, але і на эмоцыі чалавека, — у гэтым заключана сэнс складанага прадуцы тыпізацыі з'яў жыцця ў мастацтве.

Тыпізацыя — уадзісны мастацтва спосаб абгульняючы з'яў жыцця ў індывідуальна-аэтычнай канкрэтна-аэтуальнай аэтычнай фарме.

Усё гэта гаворыць аб тым, што праблема тыповага ў мастацкай творчасці — надычытай складаная праблема. Яе нехта вырашаць адрадна ад рэальнага жыцця, ад канкрэтнага развіцця літаратуры і мастацтва.

На жаль, даводзіцца канстатаваць, што да апошніх гады ў аэтыцы рабніку літаратуры і мастацтва распаўсюдзіліся некаторыя схластычныя, памылковыя погляды на тыповае ў мастацкай творчэ-сці. Шырокае распаўсюджанне атрымаў фармула, згодна якой тыповае зводзіцца да сутнасці дадзенай соцыяльна-іжытнай з'явы і вызначанае яе асноўная сфера праўдывання партыйнасці ў рэалістычным мастацтве, супрацьпачы, што праблема тыповага — заўсёды праблема іжытна, і толькі свядомае пераваж-нае мастацкага вобраза паўной раскры-вае і падкрэслівае яго тыповасць. Гэты

схластычны фармула выдзясца за марксісці і памылкова звязваюцца з пунктам гледжання нашай партыі на пытанні літаратуры і мастацтва.

Даўно вядома, што любая спроба даць навуковае вызначэнне без уліку жывой практыкі, канкрэтна-іжытнага абстаў-ніцтва выдэе да схластычна, дагматызма. Імяна гэта і здыраўся з распрацоўкай праблемы тыповага, калі, ігнаруючы ўсе рэалістычныя канкрэтыя мастацкага матэрыяла, пачалі асправаць падобныя задаткі дадзеным схэмамі.

Гэта супрацьпачы духу марксісцка-ленінска, указаным нашай партыі, якая патрэбу раздзіць з'яў, у тым ліку і з'явы літаратуры і мастацтва, у іх канкрэтна-іжытнаму развіцці.

Прыведзены вышэй схластычны фармулёўкі тыповага атрымаў публічнае распаўсюджанне і робяць адмоўны ўплыў на развіццё савецкай літаратуры і мастацтва, на распрацоўку аэтычных праблем.

Вядома, што, ствараючы тыповы вобраз, мастак адбірае, абгульняе найбольш істотныя з'явы рэалінасці. З гэтым перш за ўсё звязана іжытнае значэнне тыповага вобраза, якое з'яўляецца вайшчым крытэрыем яго аэтыкі. Так створаны ўсе найбольш яркія мастацкія вобразы літаратуры і мастацтва, не выключаны і тых, у аснову якіх пакладзены рэальныя прата-тыпы, як Чапаў, Павел Карчагін, Мер-расеў і іншыя.

Лепшыя творы савецкай літаратуры ярка адлюстравваюць тыповыя ўдзельніча-цыя нашага жыцця, перш за ўсё рысы новага савецкага чалавека, барацьбы баў рэвалюцыянае пераўтварэнне грамадскага жыцця, будаўніча камунізма. Імяна такія героі літаратуры сталі любімымі ў чытачоў. Героі твораў М. Горькага, В. Маякоўскага, М. Шалашова, А. Фадзеева, К. Остроўскага, А. Тацэста, Л. Леанова, К. Фэдына, А. Барысінска, В. Ланца, С. Вурыла, Я. Коласа, А. Твардоўскага, лірычных героі пазыі А. Суркова, М. Іса-коўскага, М. Турсун-зада і многіх, многіх іншых праізаў, драматургаў, паэтаў устай жыццям ўдзельнікамі нашай барацьбы. Імяны людзей вучацца ў іх высокім іжытнем, непаніжэнні ў барацьбе за камунізм, аднасіці Рэалізм, бясстрашнасці і антымум — усёму таму, чым моцны і прыгожы савецкі чалавек.

Любым нашым народам рэалістычна мастацкія вобразы не маюць нічога агульна-га з механічным, натуралістычным капіраваннем рэалінасці. Іны вынік абгульняючы мастакам лепшых тыповых характараў і духоўнага аблічча савец-

Свежыя вобразы

Беларуская музыка за апошні час уба-гацілася новымі цікавымі творами. Аб гэтым сведчаць выкананыя на аглядзе сімфанічным аркестрам Дзяржаўнай філармоніі Чацвёртая сімфонія Я. Цікоцкага, другі канцэрт для скрыпкі і аркестра П. Падкавыра і сюіта з музыкі да кінофільма «Несцерка» Д. Лукаса, Чацвёртая сімфонія М. Аладана, увертўры Д. Бачынскага і Л. Абелівіча, песні для народнага хору Уд. Алоўнічэга, раманы маладых кампазітараў Я. Дзягцярыка, Я. Глебава і іншых.

Творы, выкананыя ў апошнім канцэрце, радуецца паучыцца сучаснасці, арганічна сувязваю з народнай песняй, амацінальнасцю мелодыі. Аўтары чэрпаў патхненне ў нашай рэалінасці. Я. Цікоцкага натхніла тама міру і дружбы народаў, П. Падкавыра — жыццё нашай моладзі, яе вострая энергія, радасць і ўдэ-немаеца ў заўтрашнім дні, а Д. Лукаса — вобраз дасціннага народнага героя Несцеры.

У першай частцы сімфоніі Я. Цікоцкага барацьба народаў за мір выдзясца ў амацінальна-абгульняючых вобразах. Хоць у ёй і няма канфіліктнай сітуацыі — само «бараньбы», гата частка найбольш драматычна і напружана па сваёму зместу. Асноўныя вобразы глыбока кантра-расныя, характарыстычныя сваймі мелодычным напуўнасцю. Асабліва добрае ўражанне пакілае другая тэма, якая нагадвае мелодыі і звароты ўсходніх песняў.

Другая частка сімфоніі (романс) афар-бава і светлыя лірычныя тэмы. У ёй раскрыта паучыцца і іжытні чалавек да іжысця, свята. Тут дамінуюць вобразы мірнага жыцця, ідэя дружбы наро-даў. І ў пацверджанне гэтага кампазі-тар уводзіць у музычную тканіну мелоды-ныя песенькі англійскіх маракоў, лірычны характар якіх арганічна сплучаюцца з музычнай усьей часткай і не парушае адзіна-ства стылю.

Аднак і ў гэтай лірычнай светлыя ін-танцыя ўрываецца драматычная тэма барацьбы за мір, за іжысце народаў. Гэта кантра-раснае супаставленне двух музычных вобразаў — светлага, лірычнага з драматычным — глыбока рэалістычнае.

Свежасцю і антымумам вызначана скарпо — трацяя частка сімфоніі. Кампазі-тар адолеў па-майстэрску намаляваць яркую карціну народнай вяселлісці, стварыў настрій святчаснасці. Тут адчуваецца поўнакроўнасць вобразаў. Увесь стыль музыкі вытрыманы ў беларускай народным духу. Нагледзшы на складанасць формы, уся фактура гэтай часткі выключна простая і даступная. Яна малаўлічна развіваецца і добра аркестравана.

Як і ў другой частцы, у святэчнай вяселлісці скарпо пракікае драматычная тэма першай часткі, якая адлюстраввае іжы-бараньбы народа за мір. Яна нібы нагадвае нам аб тым, што барацьба іжыце не скончылася.

Апошняя частка сімфоніі — фінал — выдзясца ўдэўнасцю прыхільнікаў міру ў перамогу той справы, за якую яны зма-таюцца. Музыка набывае тут раўначы, аэтычны характар, на сваім рытму і мелодычным складу яна блізка да марш

Любімая прафесія

У маленстве Міхась Барандзей марыў стаць шаферам, хоць у школе ўсе гаварылі, што ён абавязкова будзе мастаком. Ды і да гэтага ніхто не ўмеў напісаць доўгіх ці плакат, намалюваць краўдзі суседняга возера, за ім кіналіся высокае вальсавыя жыта.

Але ўсё атрымалася інакш... Неяк летам у вёску прыйшла аўтакіно-перасоўка. Амаль увесь дзень Міхась правёў каля кінаапарату: дапамагаў ім перамацаваць стужку, пільваў афішы і нават устаўляў апаратуру.

Неякая незвычайная зайдраца крапула Міхася, калі ён убачыў, як у вёсцы ўсе старанна рыхтуюцца да вечара. Здавіла яго і тое, што нават самы старышыня ў вёсцы калгаснік, дзед Трыфім, прыходзячы каля клуба, спыніўся, прывітаўся за руку з «вешчыкамі» і напярэй ні ў якім разе не пачынаў сясне бэ яго.

З гэтага дня ён прэра вырашыў стаць кінемеханікам. Барыс Шарын, да якога Міхась быў пасланы матарыстам, у раёне лічыўся лепшым механікам. І з першых дзён Міхась усё аддаваў асабіста выбранай прафесіі. Не мог не заўважыць старанна хлопца патрабавальна да сябе і да новага таварыша Барыса Шарына. Адночы, разглядаючы толькі што малаўміна напісаных Міхасем афішы, ён з зайдраца сказаў:

— Ты, брат, як я бачу, нарадзіўся кінемеханікам!

І сапраўды, праз чатыры месяцы, у жніўні 1947 года Міхась Барандзей атрымаў права быць механікам гукавой перасоўкі.

Наўраж ні сутрапенен у раёне настаўніца ці аграном, урачы ці фізіятар, калгаснік ці механізатар, які-б не ведаў Міхася Васільевіча Барандзея.

— Прывітаюць да нас, Міхась Васільевіч, — звярнулася да яго маладая рабочыца саўгаса «Палата». — Бяда ў нас з кіно. Дронна працуе Леанід Смалячок.

— Абавязкова дапамагу вам маладоці кіносеанс, — пабягаў ён, — а магчыма і сам прыеду, калі дазволюць.

Наўтра-ж Барандзей з кіноперасоўкай быў у саўгасе. Ігчы з рапцы на відных месцах вёскі прыгожа напісаных афіш, якія павалявалі, што вечарам будзе паказаны фільм «Ваявыя сярбы». Вестка аб прыезде новага механіка хутка разнеслася па пасёлку. Увечары памяншана клубна было перапоўнена.

Коротка раскажам аб змесце фільма, роўна ў вызначаны час Міхась Барандзей пачаў паказ карціны. Упершыню за доўгі

час глядачы радаліся ўмелай рабоце механіка: апарат працаваў бездакорна, гук чысты, ясны, адлюстраванне на экране дакладнае і выразнае.

Пасля саўгаса звязалася гутарка. Барандзей раскажаў, якія фільмы будуць ім паказаны ў наступны раз.

Упершыню на «драным» маршурце пачынаў перавыкананы месціны план. Але гэта было толькі пачаткам. Шасцігадовы вопыт на сельскай гукавой устаноўцы паказваў Міхасю, што многае ігчы можна зрабіць. Да яго прыеду не выпускалі светлавую газету. І вось першыя нумары іх з'явіліся на экране ў саўгасе «Палата», у калгасе «Кастрычнік». Яны ўхвалявалі глядачоў не менш, чым даметрацыя фільма.

Неякімі механіка і тое, што ў некаторых аддаленых вёсках ніколі не паказвалі кінокарціны. І якая была радасць калгаснікаў вёскі Конны Бор, калі ўпершыню пасля вайны гуды заехаў механік з фільмам «Дабрая вясцеа». На сеанс прыйшлі і старыя і малыя.

Адночы пры разглядзе спісу фільмаў на новы месца ў кінатэатры кіноапарату, куды прыехаў Міхась, здзівіліся:

— Навошта табе столькі фільмаў дакументальных, мастацкіх, сельскагаспадарчых? Раней Смалячок вольнае дварэты варціны, а табе цалых дзесяць давай.

— Завялі, завялі ў мяне, — пераконвае пракатыччаў Барандзей.

І ён дастае з кішані кіну паперу.

— Вось бачце, рабочыя саўгаса хочуць глядзець «Знатны бульбавод» і «Механіцы і электрыфікацыя жыўзбудовчых ферм». Напрабуйце не даць ім гэтых фільмаў, колькі крыўды будзе! А вучні Кавіярэўскай сярэдняй школы просіць «Максіму». Хіба адмовіць дзецям?

Атрымаўшы патрэбныя фільмы, Міхась, выслы і радасны, у кузаве паўтаўнай гукавой аўтамацына пакіроўваў з маршурт.

Пётр ГУРЧОНАК, загадчык Полацкага раёнага аддзела культуры.

Выстаўка самадзейнага мастацтва

не даць сваёй залуцы да канца. Дзеючыя асобы ўрэмаціліся. Іншыя імажа казанае аб другой карціне. Тут аўтар са шчырым адчуваннем жывёвай прады паказвае прапоўны дзень калгаснай вёскі.

Рад пейзажных зноўду экспанаваных мастацтваў В. Садін, у якіх тонка перадае свае назіранні.

З лічымі пейзажамі выступіў служыны Барысава І. Пятроў. Хвалюе пачынам упершыню прыроды пейзаж «Змярканне».

Цікавы пейзаж барысаўскага мастацтва А. Крыўчэўскага «Зімовае змярканне», «Ускраіна лесу».

Арыгінальныя ілюстрацыі да рускіх народных казак выкаваны 60-гадовай работніцай саўгаса «Дзеці годнае БССР» Любаскава раёна Е. Растругевай.

Здаўнае багаце фантазіі і тонкасці малюнка мастака.

На значным прафесіянальным узроўні напісаны ілюстрацыі да твораў савецкіх пісьмнікаў мастацтвам В. Уласевічам (Слуцк). Жанравыя акварельныя замальовкі аўтара «Юдачка» і «Алег» маглі-б упрыгожыць выстаўку мастакоў-прафесіяналаў.

Вага і рознабакова прадстаўлена мастацкая вышукі.

Звяртаюць на сябе ўвагу тэматычныя вышукі Н. Машоўскага, якія добра авалодала тэхнікай.

Доўга спыняюцца глядачы перад карцінамі хатняй гаспадыні пасялкі Дзежэўскага В. Хаменка «Першы поладзі» і «Пейзаж з аленямі», перад партрэтам Якуба Коласа, выкананым групай мінскіх вышукчых пад кіраўніцтвам Е. Крціскавай. Вызначнае ўмельства групавая работа вышукчых Барысава (кіраўнік В. Сідарава) і «Знатная цялятніца».

Ткацтва народных май-

строў прадстаўлена радкам раёнаў вобласці. Прыгожыя пошыкі выткала І. Рак-калгасніца вёскі Валотніцы Слуцкага раёна.

З тонкім густам вытканым пошыкі калгасніцы вёскі Навасёлкі Бярэзінскага раёна В. Фурсе.

Інструцыя на вэрзу экспанавана вышукчымі Навасёлскага раёна В. Браташам, М. Карачуном і мінскімі старымі Г. Геселеным, К. Цібукоўскім.

Узорам дэкарацыянага мастацтва з'яўляецца карціна К. Цібукоўскага «Зубы ў Белавескай пушчы». Яна выканана з многіх кавалачкаў дрэва розных памераў. Ва ўмелай руцэ мастака яны ператварыліся ў жывыя фарбы. Партрэт Я. Кулаўскага, створаны ў мінулы годзе, яна сведчыць аб росце майстэрства аўтара.

Менш удала паказана на выстаўцы разба па дрэву. Многаграфія кампазіцыя А. Царкоўскага (Мінск) «Зноў доўка» зусім пабаўлена сюжэтам і з'яўляецца звычайнай групай фігур. Цяжка зразумець, што тут адбываецца, што хачуць гэтым сказаць аўтар. Надумана стылізаваны робіць твор нечытэнь.

Прыменным выключэннем з'яўляюцца невялікія рэчы служачага гарэскага палёска Крупік Г. Дубоўска «Лясныя», «Старыя карчы», у якіх аўтар паказвае сабе зольным рэчышчам.

У цялым выстаўка 1955 года—больш поўная і змястоўная, чым папярэдняя. У першыя дні яе наведала каля 20 тыс. чалавек.

В. КРАЦОЎ.

На адмыслак: зверху — скульптура Н. Салтыковай «На дзіцячым спектаклі» (Мінск); унізе — карціна «Зімовае раіца» І. Пятрова (Барысаў).

Фота Ул. Крука.

Слова ў эфіры

Адночы, працягваючы этыкетку на бутэлях: «Ібачыны напітак на саках», я не адразу зразумёў сэнс напісанага. Толькі, калі на памяць прыйшла пачута па радыё аб'ява аб тым, што ў магазінах прадаюцца «таматны і вінаградны сакі», мне стала зразумела, што ўжытае дыктарам слова з напярэды націскам мурсіць наваля аўтара этыкеткі на думку напісаць «на саках» замест «на сагах».

У наш час, калі радыё набліла шматлікім аўдыторыю, гаварыць аб тым, якое вялікае ўздзеянне мае яно на агульнанародную культуру, не прыходзіцца. Да радыёпрадач—не толькі да іх зместу, але і да мовы,—прывухоўваюцца ўсе.

Анак было-б напярэды пытанні мовы і стылю радыёпрадач абмяжоўваць толькі пытанні націску і вымаўлення. Асноўнай прычынай, якая зніжае даходлівасць беларускіх радыёпрадач да слухача як у Мінску, так і ў абласцях, з'яўляецца сляпое карыстанне кніжнай мовай і газетным слоўзаўчэннем.

Цяжка гаварыць аб амяжэнным уздзеянні на слухача кароценькай інфармацыі, якая перадавалася 18 кастрычніка 1955 года ў «Апошніх навадзненнях»:

«Сягоня калектыву Мінскага маргарытавага заводу дэтрмінова завяршыў выкананне пятага пяцігадовага плана. За апошнія тры гады прадукцыйнасць працы ўзраста на прапрымстве на 39,8 працэнта. Выпуск прадукцыі павялічыўся на 56 з паловінай працэнтаў. У шостай пяцігодцы калектыву заводу прадугледжана павысіць прадукцыйнасць працы на 36 працэнтаў і на 40 працэнтаў павялічыць выпуск прадукцыі».

Дэтрміновае выкананне пяцігадовага плана—значная падзея ў жыцці заводу, але як некалькі аб ёй раскажывае па радыё. Прадэнт, план, прадукцыя...

«Узоры» перадач рэспубліканскага радыё пераімаюць і яго фільмы ў абласцях. Там назіраецца ігчы большая беднасць стылю і мовы. 5 кастрычніка ў 8 гадзін 20 мінут Віцебск перадаваў выпуск абласных навадзненняў, у якіх кожная інфармацыя была ўзорам канцлярышчыны і штампаву. Вось як пачыналіся гэтыя інфармацыі:

«Калгас Лепельскага раёна, выконваючы рашэнні студзёнскага пленума ЦК КПСС, узяўшы многа ўвагі адкорму свіней».

«У Гародні раёне разгарнулася падрыхтоўка да раёнай выстаўкі...»

«Аляксасова з уборкай перадаваў калгас Лёнаўскага раёна актыўна вядучы задух бульбы...»

Не вызначыцца арыгінальнасцю і такі пашыраны від радыёпрадач, як агляды друкаваных выданняў. У іх, як правіла, прысутнічаюць доўгія шматны (выразкі) з газет, звычаныя аналітычныя «мастакі», накішта: «піша ў заключэнне газета», «газеты друкуюць», «як па-ведмаюць газетцы», «адзначае газета», «падрасівае газета», «вылікае месца адрасівае газета» і г. д. Гэтым іх разамі, якія паўтараюцца з дня ў дзень, і абмяжоўваюцца «творчасць» аглядальніка.

А ўзяць агляды літаратуры-мастацкіх часопісаў? Ці даюць яны ўяўленне аб новым нумары часопіса? Аўтары аглядаў не звяртаюць увагі на галоўнае, што складае аснову нумара, не імкнучыся выказаць свае адносіны да надрукаванага і тым самым падрыхтаваць чытача да азнамлення з нумарам. Звернемся, напрыклад, да аглядаў дзесятага нумара часопіса «Маладосць», які перадаваўся Беларускай радыё 18 кастрычніка 1955 г. (Праз дзесяць дзён пасля выхаду нумара!)

«Днямі выйшаў з друку дзесяты, кастрычніцкі нумар літаратуры-мастацкага і грамадска-палітычнага часопіса «Маладосць».

«У матэрыялах, што друкуюцца на яго старонках, знайшло сваё адлюстраванне...»

«У рэдакцыйным артыкуле, што друкуюцца пад загалоўкам «Вучыцца, вучыцца, вучыцца» часопіс піша...»

«У кароткай замальовцы «Майскія прысмады» пісьменнік Аляксей Кулакоўскі паказваў...»

Далей перадаецца ў старочаным выглядзе гэтая кароткая замальовка.

«...Заслугоўнае ўвагі таксама надрукаваны ў часопісе гутарка кандыдата педагогічных навук таварыша Шышакова «Як навучаць тлумачыць вясельна з'явіў». Нізка новых вершаў Максіма Лужаніна прадстаўлена раздзел пазні часопіса. Паслухайце адзін з гэтых вершаў, які носіць назву «Ведрыца».

«З мастацкай прозы ў часопісе надрукаваны...»

«Пад рубрыкай «Галасы маладых» часопіс апублікаваў...»

Карыстаючыся дзесяткам прыведзеных тут графічных выразкаў, аўтары пішуць агляды часопісаў «Полымя», «Беларусь» і «Маладосць». Атрымаўшыца, як у дрэннай гаспадыні—у страве ўсёго дзесяць пагдоху, а есці нямачна.

Толькі непавагай да слухача можна расцямляць той факт, што рэдактары Віцебскага абласнога радыё баславілі да перадачы 16 верасня нарис Б. Валова «Так нараджаюцца перамогі!». Па сутнасці гэта не нарис, а набор сак-так звязаных паміж сабой думак.

«Шошчэ месцаў назал, у мошчы студзёнскія марозы, снежныя бураны, калі толькі вецер кружыў мяцелі з такой сілай, што нават і мясочныя старажымы не прыпомніць такога за ўсё доўгу і цяжкую ўрачы, пасланы Масквы і Ленінграда, Украіны і Дона пракалілі першыя барозды. Пачалі гараворыць у цяжкую справу—пакарэнне паліны».

«...новыя гаспадаркі, створаныя ў Казахстане ўжо з самага пачатку свайго шляху, наадоць сваёй эканоміцы комплекснае развіццё».

«Перспектывнае развіццё саўгаса вельмі вялікае...»

Моўная беднасць спадарожнічае аўтару заўбеды, калі ён дрэнна выгучыў жыццёвы матэрыял...»

Есць, праўда, і асобныя ўдалыя перадачы. Тут перш за ўсё варта назваць перадачы для дзяцей, у якіх адчуваецца імкненне адыходзіць ад штампаву, ажыццяўляць інфармацыю трыпнымі параўнаннямі, пісаць выразна, а таксама некаторыя перадачы грамадска-палітычнага вачняня. У якасці прыкладу можна назваць радыёнарыс В. Нямыры і І. Дубінскага для работнікаў сельскай гаспадаркі «На шляху да багачыні», які перадаваўся 6 кастрычніка. Тут можна было пачуць і добрае апісанне прыроды, і жывы расказ калгаснага бригадзіра і знатнай даяры.

Шмат напроку можна выказаць у аднас дыктару і чытальніку. Прадмет канкрэтнай гаворкі павінен стаць спецыяльным артыкул аб майстэрстве беларускіх дыктараў і чытальнікаў. Тут-жа хочацца зрабіць толькі агульную заўвагу аб тым, што дыктары не ахалююць слухача ўнутраным зместам перадачы. А калі няма ўнутранага зместу—значыць праца рэдакцыі не дасягае сваёй мэты, не даходзіць да радыёслухача—яна яго не хвалюе, не ўрушывае.

Пра даходлівасць і арыгінальнасць перадачы, пра яе змест павінен кляціцца не толькі дыктар, але аўтар і рэдактар.

Ул. ЮРЭВІЧ.

Шырокаэкраннае кіно

З мовата года ў Мінску пачаў працаваць першы ў Беларусі шырокаэкранны кінатэатр. Спецыяльны экран займае ўсё пярэдняе сцяну глядзельнай залы. На такім экране паказваюць гаравод, лесу і г. д. здаюцца больш натуральнымі і робяць на глядача моцнае ўражанне. Эфект рэальнасці дзясня, што адбываецца на экране, значна ўзмацняецца за лік стэрэаграфічнага гучання. Гук перамяшчаецца адначасова з рухам героя на экране.

У шырокаэкранных стэрэаграфічных фільмах гук запісаны магчымым спосабам, што значна паліпшае якасць гукавога суправаджэння фільмаў. Асабліва добра гучыць пры такім запісу музычныя творы ў выкананні аркестра.

Шырокі экран патрабаваў і выпуску спецыяльных фільмаў. У гэтым годзе будуць выпушчаны на экраны першыя айчыныя каларыяны шырокаэкранныя фільмы «Ілья Муромец», «Прылог», «Дон Кіхот», «Як гартвалася сталь» і іншыя. Пачнуцца здымкі для шырокага экрана «Шхага До-

на» (дзве серыі), «Хаджыня па пакутах» (дзве серыі).

У першым квартале новага года над шырокім экран будзе пераабсталяваны кінатэатр «Радзіма» ў Магілёве. Планаўцяна пераабсталяваць таксама кінатэатры імя Калініна ў Гомелі і «Радзіма» ў Маладзечна. Разам з гэтым разгортваюцца будаўніцтва новых шырокаэкранных стэрэаграфічных кінатэатраў у Віцебску — на 650 месцаў, у Брэсце — на 500 месцаў.

У Мінску будуць пабудаваны два шырокаэкранныя кінатэатры: адзін дзюхзольны на 800 месцаў на вуліцы Даўгародскай, другі — на 1500 месцаў на плошчы Свабоды.

Стварэнне і паказ шырокаэкранных стэрэаграфічных фільмаў з'яўляецца значным крокам па шляху развіцця тэхнікі кінематаграфіі.

Б. ПАПОЎ, старшы інжынер Дзяржаўнага ўпраўлення кінофікацыі Міністэрства культуры БССР.

лення іх. На самай справе, як быццам айна соцыяльна-класавая «суточнасць» у Олэгіна і Печорына. Але кожнага з іх мы ўспрымаем як адметную асобу са сваімі пачуццямі, са сваім абсам і г. д. А ці вызначыцца толькі соцыяльнай сутнасцю змест вобраза пушкінскай Таціяны або полахаўскай Аксініі? Як быць з тымі агульначалавечымі рысамі многіх тыповых вобразаў літаратуры і мастацтва, якія хвалюць на ўсе часы людзей розных соцыяльных груп? На ўсе гэтыя пытанні нехта адказаць, выхадзячы са складанай трактоўкі мастацкага вобраза як выдзялення сутнасці дадзенай соцыяльнай сілы. Напрыклад, нехта, карыстаючыся гэтай фармулёўкай, глядаць і ўсебакова падлічыць да ацэнкі мастацкіх вобразаў сучаснай літаратуры. Калі крытык мае на ўвазе толькі соцыяльную сутнасць з'яў і ігнаруе прыроду мастацкага абвядулення, ён непэрабна ўпадае ў агульны разважаны змест сапраўднага крытычнага аналізу. Імяна з гэтым сур'езным нелюбоўкам мы і сутыкаемся ў артыкулах многіх нашых крытыкаў, калі гутарка ідзе аб творах савецкіх пісьмнікаў. Называючы, напрыклад, вобразы Варлавава («Шчасце» П. Паўленкі), Васіля і Аўдэі (Портнікавы «Рабіныя будні» В. Овечкіна) і іншыя і гавораць пра іх толькі як пра перадачых савецкіх людзей. З пункту гледжання агульнай соцыяльнай сутнасці вобразаў, гэта правільна. Але ці можна абмякчываць гэтым тлумачэннем? Бо Васіль і Аўдэя Портнікавы—розна і нават вельмі розныя людзі. І ўжо зусім іншы характар Варлаваў. Аднак імяна жыццяны рысы вобразаў савецкіх людзей пры такім агульным аналізе прападаюць.

Без паказу агульнага ў індывідуальным, асабістым не можа быць мастацкага, канкрэтна-адчувальнага вобраза. Ён гудзе сваю адчувальнасць, ператвараецца ў схему, калі тыповыя паказаваныя як нешта абстрактнае. На жаль, гэтым гранічэй ачыі многія вобразы ў творах нашых пісьмнікаў і дзеячоў іншых відуў мастацтва. Нямаюць агульнага раману і аповесцей, у якіх замест жыццых людзей у асабістым ім індывідуальным асабі-вацым дзеіньчынам разнабярэкія манекены, што ледзь відыны за апісаннем тых ці іншых вытворчых працэсаў, у якіх аўтар прымушае ўдзельнічаць сваё гораў.

Траба сказаць, што лепшыя нашы мастакі ўмелы знаходзіць правільныя ключы да стварэння тыповых вобразаў, даючы агульнае пры асабістым, індывідуальным. Наадаем хоць-бы падчыкачы артыў і мастацкіх адносінх вобразы твораў М. Шалава, вобраз неаўтарнага і разам з тым тыповага савецкага садыта Васілія Цері-

на, выразна акрэсленыя вобразы савецкай малады ў «Маладой гвардыі» і многія іншыя. Гэтыя прыклады наглядна абвядваюць схластатыя разважаны аб тыповым толькі як аб соцыяльнай сутнасці, якія скажыць разуменне характараў мастацкага абвядулення ў рэалістычным мастацтве.

Марксісцка-ленінскае аэстыка надае велізарнае значэнне мотанакіраванасці мастацтва, яго тэндэнцыянасці, актыўнасці адлюстравання жыцця ў мастацтве.

Тыпавыя заўбеды звязана са светлапоглядом мастака, з артычна ім тых ці іншых з'яў рэчаіснасці. Гэтым у значнай ступені і вызначыцца ірэйна-выхваляючае значэнне тыповых вобразаў. У іх, у логіцы іх наводніц праўдзівасць погляд мастака на жыццё. Пры дапамозе мастацкіх вобразаў ён або асуджае або прапагандуе нейкія бакі і з'явы рэчаіснасці, разумівае на імі, сцвярджае свае ідэалы.

У творах мастака заўбеды выяўляюцца яго адносіны да рэчаіснасці. Сапраўды перадачы мастак не багастрасны свейка. Ён грамадзянін свайі абычны, барацьбіт за інтарэсы народа.

Актыўную ролю мастака ў гэтых адносінах выразна бачыла ўжо рэвалюцыйна-дэмакратычная крытыка. Н. А. Дабравольскі падкрэсліваў, што мастак «...завівае і перапрацоўвае ў агульнасць свайго светлагляду рэчаіснасці і супярэчлівыя бакі жыццё рэчаіснасці» (Збор твораў у трох тамах. т. 3, Дзяржлітгыздат. 1952, стар. 464).

Вучэнне аб класавым характары літаратуры і мастацтва ўпершыню выразна сфармуляваў марксізм, які ясна вызначыў актыўную ролю светлагляду ў мастацкай творчасці.

Далейным развіццём марксісцтва вучэння аб класавасці літаратуры і мастацтва з'явіўся высунуты В. І. Леніным прынцып партыйнасці літаратуры, гэты важнейшы яго ўклад у навуку аб літаратуры і мастацтве, вялікая завеса аэстычнай думкі.

Правільнае вытлумачэнне ролі светлагляду, сэнсу і сутнасці прычынцы партыйнасці ў літаратуры і мастацтве мае надзвычай вялікае тэарэтычнае і практычнае значэнне.

Але і тут завозіцца адзначыць найбольш схластатына падыход да разу-мення партыйнасці ў гэтым мастацтва, які выявіўся ў прыватнасці, у тым, што асабістаўцяна тыповыя і партыйныя, тыповыя разгледжаны як асноўны сфера праймаўлення партыйнасці ў рэалістычным мастацтве, зводзіцца толькі да палітычнага. Няпіджа перакананна, што такога ролу атосамаліваанне штурхае на антыгіста-

рычны падыход да з'яў літаратуры і мастацтва. Спробы ў кожным тыповым анычэнні выяўленне партыйнай пазіцыі без уліку эпохі і ўмоў, у якіх творыў мастак, без глыбокага аналізу характараў яго светлагляду вядуць да змавання канкрэтна-гістарычнага зместу прынцыпу партыйнасці літаратуры і мастацтва. Падобы падыход поўнасцю заснаваны на начытніцтве. Баруць выдаюа ўказанне В. І. Леніна аб тым, што «наівыя філ

Спектакль трэба дапрацаваць

«Любоў Ані Бярозка» ў Гомельскім абласным драматычным тэатры

Гомельскі драматычны тэатр нядаўна паказаў новы спектакль «Любоў Ані Бярозка» па п'есе В. Пятровіча.

Каханне, узаемаадносіны людзей на працы і ў сям'і хвалюць нашу сучасную моладзь. І таму зусім зразумела тая цікавасць, якую праяўляюць глядзчы да спектакля. Шкада толькі, што ён мае шчыра недакошчэ, а многія вобразы, створаныя артыстамі, атрымаліся бледнымі, незапамінальнымі.

Ролью Ані Бярозка выконвае здымліва маладая артыстка Н. Квашына. У пачатку яе Аня — дэцэнтная чалавечка. Вершы яе слоў, што чалавек уладзівае імкненне да ўсяго добрага, светлага. Але ў далейшым артыстка здарэвае пачуццямі. Асабліва яна ідуе прывадаючы Н. Квашыніна сына знаёмства Ані з «ламачадзімай» дырэктара школы, Непатрыбына, шаржаванае, жаданне спадчытніцы маці Сяргея Цераева, атрымаліся прамымі падкрэслена артыстай.

Здарэвае часам пачуццямі і В. Федарай (Надзежда Маркаўна). Вобраз маці Сяргея, абмежаванай і бяздарнай жанчыны, якая ўвядла, што мае значны здымлівы мастацкі характар, артыстка стварыла прэзентацыю мастацка перадае перажыванні сваёй героіні. Вельмі добра, напрыклад, прыведзена артысткай сцэна, калі акадэмік Бярозка гаворыць ёй, што для таго, каб стварыць больш-менш поўназначную кар'ю, патрэбны годзі ўпарты працы. Але ва ўсёй ролі перажывае напэвак, разлічаны на тым, звышні эффект.

У спектаклі ёсць і вельмі прыкметныя акцёрскія ўданы. Гэту дэцэнтку Сяргея Віталія Марквіча, вострую ролю выконвае артыст Н. Забелін, Паступова, крок за крокам раскрывае ён характар героіні. Н. Забелін з такім паказам, як Віталій Марквіч вяртае пачынае разумець, што ніякі артыстычныя здольнасці ў яго няма, што гэта толькі вынік прамыснага матчынага ўдзельніцтва ў дэцэнтстве. Артыст мала перадаў сапраўднаму чалавечаму радасць свайго героі.

Зразумела, што ў муж — значны пачуццямі, які марыць аб кар'еры. — Ані адыходзіць ад яго. Артыстка трэба было раскрыць душны пералом у героіні, то ё яна пастала. На жаль, гэтыя змены Квашына не паказвае. У апошніх карцінах дзейнасць усё тая-ж дэцэнтная, бескалоная дэцэнтная, якую мы бачылі ў пачатку спектакля. Артыстка неаходна далейшая работа над раскрыццём унутранага свету героіні. Асабліва ў сцэне тэатра з мастацтвам Ольгій Федарай, сустрача з сэрбам Косцем Келарным) паказвае, што Н. Квашына пры належнай увазе да ролі здолела стварыць запамінальны вобраз.

Складаная роля дырэктара школы Сяргея Цераева. Але артыст Ю. Наумаў схематызаваў гэты вобраз. Ён прамысна падкрэслена, што Сяргей — чалавек з асцяплым светлаглядам. У тым, што Сяргей пашыра, глядзчы не сумніваецца ні хвіліны. Таму прыходзіцца толькі згадваць, як Аня — мастацтвам Ольгій Федарай, сустрача з сэрбам Косцем Келарным) паказвае, што Н. Квашына пры належнай увазе да ролі здолела стварыць запамінальны вобраз.

Запамінальны вобраз акадэміка Бярозкі (артыст І. Дуброўскі). Акадэміку вельмі дарага і адзінаццаці годка Аня. Ён жадае ёй уладзівае і пачынае перажывае і пачынае ў асабістым жыцці дачкі. Глыбока і прывадына гуць слывы акадэміка Бярозкі — Дуброўскага: «Жыць трэба не толькі пачуццямі, але і разумам».

Не многа месца ў п'есе асцяпленню ролі маладой настаўніцы Ольгій Федарай. У выкананні артыстка Р. Барзавая Ольга — прывадына вобраз дэцэнтна са шчырым сэрцам і глыбокім пачуццямі. Вершы: такія дэцэнтна скажа амаль незвычайна ёй Ані, што тая памылка ў сваім мужу, раскрывае ён вочы.

Добра сыгралі свае ролі артысты В. Куляшоў (Косця Келары), Н. Вітукіна (Дар'я Антоўна) і В. Стрыжоў (Антон). Запамінаецца В. Лугоўскі ў ролі Зой Пятровіч, жонкі старога райкамкома.

І ўсё-ж спектакль па-сапраўднаму не ўсклаваў глядзчы. Прычыны, на нашу думку, крыюцца ў тым, што многія вобразы раскрыты паверхнява. Рэжысёр С. Гур'яч патрэбна шчыра і ўпарта працаваць над паглыбленнем сцэнічнага твора.

М. ДАНИЛЕНКА.

г. Гомель.

Добрае пачынанне

«Баявы орган комсомольскай сатыры» — так называюць сатырычныя вітныя, выстаўленыя ў Цэнтральным скверы горада Мінска. Яе задача — вярнуць барышчы з адмоўнымі з'явамі ў нашым жыцці. Такім пачынанні трэба толькі вітаць.

Сатыра, як вядома, выкрывае тую ці іншую адмоўную з'яву жыцця, імкненне выклікае ў чытача смех, той сатырычны смех, які паліць агнём «душу грэшніка».

Прыёмы сатыры тонкія. Сатыра, як і кожны від мастацтва, не цярпіць спрочнанасці. Усёды патрэбна пачуццямі, добры густ. Лабавыя прыёмы не даюць жаданага эфекту. Калі прыгледзецца да тэ...

«Ці не вашы гэтыя знаёмцы?» Там змешчаны фотаздымкі і прозвішчы маладых рабочых, студэнтаў, якія абвінавачваюцца ў п'янстве. Праўда, тут сатыры мала. У гэтым раздзеле адсутнічае дасціпная падача матэрыялаў.

Добра было-б змяшчаць прозвішчы аўтараў малюнкаў і вершаў.

Яшчэ адна парада — трэба даць вітны літаратурны назву, бо існуюча ўжо вельмі афіцыйная. Можна, напрыклад, назваць «Комсомольскі патруль».

Пажадаем таварышам комсомольцам весці далей працу «Органа сатыры» на вышэйшым ідэяна-мастацкім узроўні.

Піліп ПЕСТРАК.

Без музыкі ніяк нельга...

Старшыня калгаса Аня Трафімаўна Кумей прыкладала намаганні, каб мець свой калгасны духавы аркестр. І вось яна вырашыла асабіста пераканацца, ці будзе з гэтага карысць, ці не дарэмна затрачаны народныя грошы.

— Ну, сыграйце, — звяртаецца яна да музыкантаў.

Паслухаўшы музыку прышоў аглядальнік свідаршчы, некаторыя брыгадзіры, дэцэнтны хлопцы. Ды і як не прышлі: за ўсё-ж гісторыю вёскі Шворцы тут ніколі не было духавога аркестра.

Аня Трафімаўна ўважліва слухае музыку, любуецца на танцорамі і, відаць, добра пачатак яе радуе.

— Без музыкі нам цярпіць ніяк нельга, — гаворыць старшыня.

Гэтыя думкі падзяляюць усё працаўніцкае калгаса імя Варашылава. Які-жа не разлавацца, калі з кожным днём усё лепшым станавіцца калгаснае жыццё. Папярэдні падлікі паказалі, што гадзіны даход сельгасарцелі склаўся не менш чым за палавіну мільяна рублёў. А калгаснікі атрымалі толькі грашмама на 10 рублёў на працяг дзень.

Расце і развіваецца культура ў калгасе «Комунар».

дзе старшынёй П. Кур'яноў. Калгаснікі сваімі сіламі абудавалі цудоўны клуб з глядзельнай залай на 500 месцаў. Будынак выглядае, як палац. Сцены ўпрыгожаны намянінальнымі арнаментам, у зале — гнутыя з адзінаццаці спінкамі тэатральныя креслы. Тут выступае свой калгасны духавы аркестр.

Добра, культура жыццё працягнула. Любоўскага раёна. Усе калгасы раёна сталі мільянерамі. І не дзіўна, што сям калгасамі наблілі поўныя комплекты інструментаў для духавога аркестра.

А. ЛАЗНЯВОЙ.

З дапамогай актыву

У велькім добраўпарадкаваным пакоі размешчана Марозавская сельская бібліятэка Веткаўскага раёна. Яе закладчы Уладзімір Нікалаевіч Коначуў асабліва ўвагу звяртае на арганізацыю актыву. Паступова ў рабоце бібліятэкі пачалі прымаць актывіў ўдзел настаўніцкай мисювай сярэдняй школы М. Каульска, К. Долагу, брыгадзір паліводчай брыгады П. Гладчанка і многія іншыя.

каферэнцый чытачоў па раману І. Шамякіна «У добры час», «Аповесці аб нашым аграноме» Г. Нікалаевай.

Шмат увагі аддае бібліятэка прапагандае сельска-гаспадарчай літаратуры. З гэтай мэтай былі праведзены канферэнцыі аб павышэнні прадукцыйнасці жыццёў і калгасам, аб якасцях і гаспадарчым спосабе пасадкі бульбы.

Н. УДОДАУ.

У ДOME-музеі Адама Міцкевіча

Адкрыты ў Навагрудку Дом-музей вялікага польскага паэта Адама Міцкевіча прымушуе да сабе ўвагу прамаславіці. Дом-музей наваграда імят экскурсій. Гэта — рабочы, калгаснік, інтэлігентны і вучні з Навагрудка, Карэліцкага, Гарадзішчанскага, Любачанскага, Іўеўскага, Зельвенскага раёнаў. Прыязжалі сюды працаўнікі Мінска, Гродна, Баранавіч, дэ-

лецыі з Віленска, Ругі, Таліна і іншых гарадоў нашай краіны.

З дня адкрыцця музея і па 1-е студзеня яго наведала каля 20 тысяч чалавек.

Праведзены шматлікія экскурсіі па месцах, звязаных з жыццём і дзейнасцю вялікага паэта. Экскурсанты атгледзілі вядомы дуб Міцкевіча ў Шворцах, пабылі на возеры Січэў, на радзіме пісьменніка — ў Заосці.

КУЛЬТУРНЫ АДПАСЯДКА КАЛГАСНІКА

Пасля прапоўнага дня хлебаробі калгаса імя Чапаева ідуць у Хоўсенскую хату-чытальню, загадкама якой працуе камуніст т. Шаўлоўскі. Тут для культурнага адпачынку створаны ўсе ўмовы. Хлебаробы могуць паслухаць лекцыю або даклад, пачытаць свежую газету або часопіс, пагуляць у шашкі, шахматы і дамино, пачуць перадачы з Масквы і Мінска.

Многалюдная бывае і ў сельскай бібліятэцы. Да паслуж хлебаробу 2200 кніг мастацкай, палітычнай і іншай літаратуры. Актывіямі чытачамі бібліятэкі з'яўляюцца

члены сельгасарцелі тт. Лазько, Каняпчык, Барысенка, Сяргеева і многія іншыя.

Праўдліва сельгасарцелі імя Чапаева (старшыня т. Карака) радыёфікавала вёску Хобнае. Цяпер у 325 дамах хлебаробу гаворыць радыё. Вядзецца будаўніцтва новага калгаснага клуба, дзе будзе ўстаноўлена стаянчая кіностаўбачка. Нядаўна калгасе набыў уласны дамамабіль. У будучым часе ў дамах калгаснікаў загарта лампачкі Ільча.

І. ШПАДАРУК.

Васілевічкі раён.

ДРАМАТЫЧНЫ ГУРТОК НАСТАЎНІКА

Заслужанай увагай срод членаў сельгасарцелі «Прамесніцкае Жалудкоўскага раёна Гродзенскай вобласці карыстаецца драматычны гурток калектыву настаўнікаў Дем'янаўскай сямігоднай школы.

Гуртковае выкананне спектакля «Пінская шляхта», «Паўлінка», «Партызаны» і ін-

шыя. Яны рыхтуюць пастаўку «Гэта было ў Мінску», якую пакажуць хлебаробам у дзень трыццаці васьмай гадаўны Советскай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту — 23 лютага.

П. БАРОДКА.

ДА ПЫТАННЯ АБ ТЫПОВЫМ У ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВЕ

(Заначніне)

барачка з перацёка і нівеліроўкай у мастацкай творчасці. Толькі з'ява, хвалюцца мастацтва здымлівае чалавек і выконвае сваю актывную выхавальную функцыю. Задача савецкіх пісьменнікаў і дэцэнт мастацтва заключалася ў тым, каб, авалодаваючы ўсім багаццем у галіне мастацкага майстэрства, якое набыта чалавечтвам, смалей панаўняць гэты багачства новымі творчымі адкрыццямі. Соцыялістычны рэалізм не ставіць у гэтых адносінах ніякіх межаў. Ён мае на ўвазе разнастайнасць стыляў, форм мастацкай творчасці, а таксама разнастайнасць спосабаў тыпізацыі.

Між тым у апошні час сталі выходзіць са схаластычнай формулы, якая кананізуе толькі пэўныя спосабы мастацкай тыпізацыі. Умацавалася думка, што пры стварэнні тыповага вобраза абавязкова вядомае перавелічэнне, якое нібыта ва ўсіх выпадках болы поўна раскрывае і падкрэслівае тыповасць.

Многалюдная гісторыя мастацтва і літаратуры пераканальна сведчыць, што срэды і прыёмы тыпізацыі, спосабы стварэння тыповых вобразаў разнастайныя і невычэрпныя; яны развіваюцца і ўбагачаюцца разам з мастацкім развіццём чалавечтв. Разнастайнасць спосабаў тыпізацыі залежыць ад мношч мастацтва; ад спецыфічнай канкрэтнага віку мастацтва; ад жанра, у якім створаны мастацк, ад яго ідэяна-творчых задач і г. д.

Мастацкія прыніцы і спосабы стварэння тыповых вобразаў у рамане адрозніваюцца ад спосабаў тыпізацыі ў лірычным творы ці сатырычным. Драматычны твор мае свае законы, сваю пачатку стварэння тыповых характараў. Раманчы ўвядзлі на спосабы тыпізацыі ў творчай практыцы робяць аб'ект адлюстравання і сам палыхаю да адлюстравання, той творчы метад, якім кіруецца мастак.

Кананізацыя якіх-небудзь адных спосабаў тыпізацыі і дактрынерскае сцвержанне іх пераваг над многімі іншымі без уліку ўсёй складанасці мастацкай практыкі і развіцця літаратуры і мастацтва не можа прынесці нічога, апроч шкоды. Усё рознастайнасць мастацкіх спосабаў тыпізацыі нельга зводзіць да перавелічэння.

Вопыт рэалістычнай літаратуры мінулага і нашай савецкай літаратуры паказвае, што да перавелічэння ў сэнсе гіпер-балазны мастак звяртаецца пры вырашэнні асобных, спецыфічных мастацкіх задач. Часцей за ўсё гэты спосаб ужываецца ў сатыры ці рамантычных творах, які, напрыклад, раннія творы М. Горькага. Калі-ж звяртацца да яго буйнейшых рэалістычных твораў, дык разуменне перавелічэння ў літаратурным сэнсе менш за ўсё да іх падыходзіць. А разам з тым у сваіх тэарэтычных выказваннях Горькі неаднаразова выступаву за перавелічэнне. Толькі надыходзіць да выказванняў вялікага пісьменніка па-начытніцку, можна падумаць, што перавелічэнне як гіпербалазцыя ён лічыў усеагульным, універсальным спосабам тыпізацыі.

Аднак у якім сэнсе яно падыходзіць М. Горькі тэрмін перавелічэння? Дык перавелічэнне ён разумее «шырокаю тыпізацыяю з'яў», уменне мастака падыняцца над радам з'яў, убачыць іх сувязь, здабыць з іх сэнс, знайсці асабістае і ў ім паказаць агульнае, гэта значыць стварыць мастацкі вобраз вялікай ёмкасці і значнасці. Аб гэтым Горькі неаднаразова гаварыў у сваіх артыкулах і выступленнях. «Усе вялікія творы, усё тры творы, якія з'яўляюцца ўзорами высокамастацкай літаратуры, гнутуюцца яраз на перавелічэнні, на шырокай тыпізацыі з'яў» (М. Горькі, Творы, т. 27, стар. 410).

Вартаўбы да больш глыбокі і яркі пачка савецкага чалавек, супраць адставаўна гэтага перавелічэння. «Наш рэалізм, жыццё героі, чалавек, які створыць сацыялістычную культуру, многа вышэй, буйней героі нашых аповесцей і раману», — пісаў ён. — У літаратуры яго трэба паказваць яшчэ больш вялікім і яркім...» (там-жа, стар. 255).

У гэтым і падобных выказваннях Горька перавелічэнне выступае не як адзін са спосабаў тыпізацыі, а зліпачка з самім паняццем тыпізацыі. Трэба пры гэтым мець на ўвазе, што, гаворачы аб тыпізацыі, Горькі заўсёды прымаваў вялікае значэнне мастацкай фантазіі, здымлівае мастацка пры абодвух фактаў і з'яў жыцця «дадумваць». Такое дамысліванне на аснове рэальнага жыцця не супярочыць

мастацкаму рэалізму. Аднак дагматыкі ўхваліліся за слова «перавелічэнне» ў літаратурным значэнні і паспрабавалі зрабіць яго дырэктывным.

абавязковым ва ўсіх выпадках, ва ўсіх відах і жанрах літаратуры і мастацтва.

Катагарычнае перавелічэнне прынесла нашаму мастацтву і літаратуры нямаю шкоды. Некаторыя творчыя рабунікі і крытыкі зразумелі яго як неабходнасць перавелічэння саміх з'яў рэалісма, што вядо ўжо да адыдоху ад сутнасці сацыялістычнага рэалізма — праўдлівага адлюстравання рэалісма — у яе развоўшым развіцці. Такое перавелічэнне стала прыводзіць да парушэння асноўнага закона рэалістычнага мастацтва — абавязкова адпаведнасці мастацкіх вобразаў праўдзе жыцця.

Тэарэтычныя бытанія ў пытанні аб перавелічэнні ў пэўнай ступені спрымаў з'яўленню творцаў, якія няправільна адлюстравалі савецкую рэалісма, у прыдатнасці, такіх, у якіх мае месца яе дакідкаў.

Сапраўды, калі выходзіць з неабходнасці свядома перавелічэнне станаўчы з'явы рэалісма, бо толькі тады воб'яць можна з найбольш пэўнаю паказкай сутнасці данай сацыяльнай сілы, дык атрымаецца ігнараванне рэальнай рэалісма, пераскакванне праз дыкідкі намага будаўніцтва і нават праз яго статы. Такі паказ жыцця няправільна арыентуе чытачоў, няправільна іх выхавуе.

У гісторыі пасляваеннага развіцця нашай літаратуры гэтая няправільная тэорыя ўзнікае не ўпершыню. Некалькі год назад асобныя літаратуразнаўцы і крытыкі ўзможна прапагандавалі перавелічэнне так званых прыліжвання і прыхаронвання рэалісма. Аднак гэтыя таварышы не атрымалі падтрымкі літаратурнай грамадскасці і самі адмовіліся по-тым ад сваіх сцверджанняў. Імкненне перавелічэння з'явы жыцця бесспрачна забаруецца на тых-жа памылковых пад-шылах.

З гэтым звязаны розныя падазорныя разважаны аб тыповым выказанні героі, якія разуменне пад выключным малараспаўсоджанам. Але малараспаўсоджанам з'яўляецца тыповым у рэалістычным мастацтве ў тым выпадку, калі яно адлюстравуе парасткі новага, які заўсёды існуюць у сабе патэнцыйна мадасці. Напрыклад, і Павел Власаў, і Нілаўна, яго маці, у ра-

мане Горькага тыповыя таму, што яны былі пераважнымі прадстаўнікамі мільянаў. Калі-б гэта было не так, калі-б у іх не было патэнцыйна развіцця да масавага, яны былі-б асуджаны на забыццё. У гэтым імёна сэнсе гаварылі аб новых людзях, якіх адлюстравала літаратура і рэвалюцыйныя дэмакраты Чарнышэўскі і Дабрылюбаў. Напрыклад, аналізуючы вобраз Елены з раману І. С. Тургенева «Напярэдні», Дабрылюбаў пісаў: «Цяпер у Елене п. Тургенева мы бачым новую спробу стварэння энергічнага, дзейнага характара і не можам сказаць, каб абысцоўка самага характара не ўдалася аўтару. Калі і рэдка каму здаралася сустракаць такіх жанчын, як Елена, затое, вядома, многім даводзілася заўважаць у самых звычайных жанчын зародкі тых ці іншых істотных рыс яе характара, магчыма, развіцця многіх з яе імкненняў» (Творы, т. 3, стар. 40).

Малараспаўсоджанаме можа быць тыповым толькі ў тых выпадках, калі яно звязана з законамернасцю, а не выпадковымі з'явамі жыцця. Адрываць тыповыя ад масавага, супрацьстаўляць масавыя тыповыя, рабіць яго выключным — значыць арыентаваць на стварэнне не рэальных, а надуманых, худальных, прыўзнятых па катэгорыі героі. Але савецкі чытач законна пратэстуе супраць такіх героіў, супраць адыдоху ад жыцця рэалісма, ад жонкі рэальных савецкіх людзей.

Аднак да гэтай дароўнага пратэсту часам прымаваюцца і нездаровыя настроі, нуюцца галасы асобных крытыкаў, якія няправільна пераважаны паказваць радзёных савецкіх людзей зводзіць да арыентацыі на насярэдны і тым самым выступаюць супраць стварэння вобраза перадавога чалавек, з якога можна браць прыклад. Напэйні на такую шляху было-б гурбейшай памылкай. Гэта супярочыць усім дэцэнтным традыцыям класічнай і савецкай літаратуры і мастацтва. Праблема стварэння вобраза перадавога савецкага чалавек, які ўвасабае дэцэнтныя рысы характара і духоўнага аблічча мільянаў, дык і застаецца важнейшай у творчай дзейнасці нашых мастакоў. Пісьменнік яе бачыць ідэалагічнага фронту свайго аб'яўленнага слова заклікае падтрымаць парасткі новага, ва ўсіх галінах жыцця, прапагандаваць перадавы вопыт камуністычнага будаўніцтва. Незгасальна цікавае пісьменнікаў да пераважных людзей свайго часу, жаданне стварыць іх яркі мастацкія вобразы, якія здымліва выкалікаць жыццё водгук у душы чытача, —

У Саюзе кампазітараў БССР

Беларускі кампазітар рыхтуюцца да свайго першага з'езду, які склікаецца ў сакавіку. Пачаліся справядлівыя сімфанічныя канцэрты. На музычных «се-радах» выконваюцца і абмеркоўваюцца новыя песні, камерна-інструментальныя п'есы. Апошні сход кампазітараў быў прысвечаны творчым вынікам мінулага года.

З дакладам беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве, сказаў ён, павялічы-лася актывнасць нашых кампазітараў, асабліва ў сімфанічным жанры. Некаторыя поспехі дасягнулі і ў камернай музыцы. З'явіліся новыя рамансы, песні, фартэпійныя трыё, скрыпачныя канцэрты і санаты. Мацней і болы ўваўнае гучыць галасы моладзі — Я. Глебава, Ю. Семіянік, В. Храпко, А. Дамітрука, Э. Фарберава.

Пастаўлена на сцене опера «Марынка», пачаліся рэпетыцыі «Надзежда Дуравая». Але асобныя поспехі не даюць падстаў для самазапаўнення. Яшчэ мала напісана для самазапаўнення. Яшчэ мала належных эстрадных твораў. Не адычуецца належных «аповесцей» аб рэпертуры для дэцэнт. Найбольшае адставанне музыкі ад патрэб асобна-беларускіх і харавых жанраў. Музы-казнаўцы і крытыкі амаль не выступаюць на старонках друку з праблемнымі артыкуламі.

Аднабакова развіваецца і камерна-інструментальная музыка. Пры наяўнасці значнай увагі да трыё (за апошні перыяд створана шэсць трыё) ігнаруюцца іншыя ансамблі (квартэты і квінтэты). Нема цікавых твораў для салістаў-акадэмістаў (каларатурнае сапрамо, бас), для інструментальна-акадэмічнага ансамбля (кларнет, флейта, гобой).

Надзвычай дрэнна наладжана прапаганда Беларускай музыкі філармоніяй, Беларускай і Беларускай адыадыямаем муфрона БССР.

На жаль, даклад насяў інфармацыйны

характар. У ім не былі пастаўлены сур'ёзныя творчыя праблемы, і таму ён не выкалікаў гарачых спрэчак. Праўда, у асобных выступленнях выказваліся цікавыя думкі і слуханыя прапановы.

Рукі дэкараў дакладчыка за тое, што ён нічога не сказаў аб самадзейных кампазітарах рэспублікі. Між тым, народныя творы музыкі маюць патрэбу ў сістэматычнай дапамозе прафесіянальных музыкантаў. Абыякавасць праўдліва Саюза да самадзейных аўтараў зусім неадаравальна.

Кампазітар крытыкаваў кіраўнікоў філармоніі, эстрады і асобных салістаў за няўвагу да Беларускага рэпертура.

З аналізам оперы «Марынка» выступіла Л. Мухарынская. Яна спынілася на некаторых агульных заганам, уладзівае не толькі гэтай оперы, але і іншым творам Беларускай кампазітараў. Гэтыя заганам — фрагментарнасць, бледнасць і невыразнасць аркеструі, адсутнасць імкнення музычна-тэматычнага развіцця, меладычнага аднастайнасці.

Фрагментарнасць, адсутнасць наладжана ўнутранага развіцця знімае майстэрства Чарытэраў сымфоні М. Аладава, сойты да «Несцеркі» Д. Лукаса і фіналу ў ільым удавай апошняй сымфоні Я. Цікоўскага.

Г. Вагнер зрабіў слуханыя крытычныя заўвагі ў адрас кіраўнікоў нашых музычных і музычна-педагагічных вучылішчаў, якія ігнаруюць нашымі рэпертура ў выхаванні будучых выкладчыкаў, майстроў мастацтва і кіраўнікоў самадзейных творчых калектываў.

Аб цікавасці да Беларускай музыкі за рубжом расказаў кампазітар С. Аскаў. Які доўгі час знаходзіўся ў Шанхай (Кітайская Народная Рэспубліка). Ён узяў важнае пытанне аб пашырэнні прапаганды творчасці нашых кампазітараў у краінах народнай дэмакратыі.

Нам пішучь

Связь з чэхаславацкімі сябрамі

У Клімавіцкім вятзоатэхнікума Магілёўскай вобласці прыбыло пісьмо з чэхаславацкай і савецкімі папшчымі штымпамі на канверце. Яно было ад студэнтаў Горніцкага зоатэхнікума ў Чэхаславацыі. Студэнты-сёстры пісалі аб сваёй вучобе, вытворнай практыцы, аб культурным адпачынку, дзяліліся планами на будучае. Яны прасілі напісаць, якіх іх беларускія сёстры рыхтуюцца да выпускных дэяржаўных экзаменаў, дзе будуць працаваць пасля таго, як атрымаюць дыплом спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Па даручэнню сваіх таварышаў па курсу пісьмо напісаў выдатны вучобы Рудольф Ваўноў.

Адказ на пісьмо абмеркоўваўся ва ўсіх групах выпускнога курса Клімавіцкага вятзоатэхнікума. Студэнты падрабязна адказвалі на ўсе пытанні і запрасілі чэхаславацкіх сёброў пісаць заканадзены навукальны працоўны прыхаць у гэці, паглядзець, як працуюць маладыя савецкія спецыялісты ў сельскагаспадарчай вытворчасці, які яны жывуць.

Даўно ўжо завязаліся песнямі сяброўскія сувязі паміж студэнтамі гэтых навукальных устаноў Чэхаславацкай рэспублікі і Савецкай Беларусі. Падтрымліваюцца рэгулярна перапіска, якая ахвілівае вялікае кола пытанняў, што цікава будучым маладым спецыялістам двух браніч краін.

І. ТАРАСАУ.

У гасцях у студэнтаў

З вялікім поспехам прайшоў выступленне зводнага хору Брэста ў педагагічным інстытуце імя А. С. Пущкіна. Па-майстэрску выкананыя песні «Амурыя хвалі», «Вярнуць зноў», Беларуска народная песня «Ой, Ільці гусі з броду», песні класікаў Беларускай музыкі, творы савецкіх і беларускіх кампазітараў.

Перад студэнтамі паспяхова выступілі мужчынская і жаночая групы хору, танцоўшчыкі і асобныя выканаўцы.

Цэпла сустраў слухачы выступленне маладой спявачкі Зой Карпаніч.

М. ШАВЕЛЬ.

студэнт педінстытута.

Харавы калектывы

Больш пяці год пры Кажан-Гарадошкім сельскім ДOME культуры працуе харавы калектыв, якім кіруе член сельгасарцелі Ваўноўскага. Цікавы і рознастайны рэпертуар гуртка. Сёлета хор неаднаразова выступаў перад хлебаробамі калгаса «Новае жыццё» і «Чырвоны бач» Гарадошка сельсавета. Уздэльнікі самадзейнасці даюць канцэрты жыхарам раёнага цэнтра Лунынец.

В. ШТАЛЬ.

КОРАТКА

★ На выстаўцы работ мастакоў у Гомельскім Палацы культуры імя В. І. Леніна размешчана 123 работы адзінаццятга аўтара.

Старэйшы пейзажыст Б. Звінаградскі экспанаву 18 карцін, а Ф. Махуюлю